

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Харківська державна академія фізичної культури
Львівський державний університет фізичної культури імені
Івана Боберського
Глухівський національний педагогічний університет ім. Олександра
Довженка
London Metropolitan University (Університет Лондон Метрополітен)
Університет Миколи Коперника (Республіка Польща)**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

01 грудня 2023 року

CURRENT ISSUES OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

collection of materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
conferences with international participation

December 01, 2023

Полтава, 2023

все, що досягається серіями точних та виверених, відпрацьованих на тренуваннях, коротких та середніх передач переважно поперек поля та назад як на половині поля суперника, так, навіть, і на власній половині поля. Використовуючи таку ж тактику «Барселона» двічі (2009 і 2011 року) виграла найпрестижніший європейський турнір Лігу чемпіонів [3].

На основі цього нами визначено основні етапи історії тактичних схем у футболі, з виокремленням ключових характеристик та стратегічних змін.

Література

1. Карпа І. Особливості виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами в зонах ігрового поля / Фізична активність, здоров'я і спорт. 2013. № 1(11). С. 61–66.
2. Овчаренко С. В., А Яковенко. В., Куниця О. П. Футбол: методика навчання техніці гри / Методичні рекомендації ДДІФКіС, Дніпропетровськ: Інновація, 2013. 69 с
3. Петров О. П. Методика навчання футболу: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. 128 с.
4. Історичні аспекти розвитку тактики футболу: навч. посіб / Соломонко В. В., Лісенчук Г. А., Соломонко О. В., Молнар М. В. Львів, 2010. 179 с.

Горностаєва О. О., магістрантка групи бдФС
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник: Гета А. В., к.фіз.вих., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЕЛИКОГО ТЕНІСУ У СВІТІ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЙОГО В УКРАЇНІ

Вважається, що гра в великий теніс, була створена у Франції та бере своє коріння з XIV століття. На той час гру у великий теніс могли собі дозволити лише найбагатші люди світу, зокрема: королі, герцоги, вельможі та ще низка впливових людей. Може здаватися, що головним недоліком була недоступність, але ні, головним мінусом була назва «Аматорський теніс».

У 1873 році майор Волтер Вінгфілд опубліковує перші правила гри у великий теніс. Гейм починається з рахунку 0:0. Перші два розіграші м'яча дають супротивникам по 15 очок. Наступна подача призводить до рахунку 40, наступний розіграш приводить до виграшу гейму у випадку, якщо супротивник має рахунок 30 або менше. Якщо обоє гравці мають по 40, то виграш наступної подачі надає перевагу.

Через декілька років після заснування правил, у серпні 1876 року проводиться перший офіційний задокументований тенісний турнір на корті, розташованому у володіннях графа Вільяма Апплетона у Массачусетсі,

переможцем став Джеймс Дуайт. А ще через рік у Великій Британії проводився офіційний турнір під назвою, «Wimbledon», переможцем став Гор Спенсер. Після цього турніру, уся Британія закохалася у великий теніс, а з годою «Wimbledon» став всесвітньо відомим.

На момент 2021 року «Wimbledon» вважається найстарішим тенісним турніром у світі, який проводиться до нині. За наступні п'ять років було проведено низку турнірів, але можна виділити два ключових турніри, це змагання у Мельбурні, Австралія, та у Ньюпорті, США, на момент 2021 року обидва турніри входять у серію, «Grand Slam».

Теніс, як олімпійський вид спорту. У 1896 році до програми Олімпійських ігор був включений великий теніс серед чоловіків, а з 1900 р. – серед жінок. Але з 1928 року теніс, як вид спорту, який став професійним, був виключений міжнародним Олімпійським комітетом.

Лише в 1968 році в Мехіко під час проведення XIX олімпіади відбувся показовий тенісний турнір. В 1977 році МОК на 79-й сесії, що проходила в Празі, визнав Міжнародну федерацію тенісу, як керівний орган спорту виду спорту, який відповідає критеріям Олімпійської хартії. Але визнання тенісу не призвело до автоматичного включення до програми змагань Олімпіад. І лише на змаганнях XXIV Олімпіади в 1988 році, після 64-річної перерви, теніс знову визнано олімпійським видом спорту.

Турніри Великого Шолому. У 1905 році офіційно почали проводити серію «Grand Slam», вона у себе включає чотири турніри, а ще інколи ці турніри неофіційно називають, «чотири великі слони великого тенісу». Було вирішено, що усі ці турніри повинні проводитися в чотирьох популярних англійських країнах. Wimbledon проводиться на кортах Всеанглійського клубу лаун-тенісу і крокету в Лондоні, Англія. Roland Garros, проводиться на кортах тенісного комплексу «Roland Garros» в Парижі, Франція. Australian Open, проводиться на кортах спортивного комплексу, «Мельбурн-Парк» в Мельбурні, Австралія. American Open, проводиться на кортах місцевого Національного тенісного центру в Нью-Йорк, США.

Ці турніри займають найвищу позицію у ієрархії тенісних змагань. У цих змаганнях беруть участь тенісисти найвищого класу, та демонструють теніс найвищого рівня. Завдяки серії цих турнірів теніс став всесвітньо відомим спортом.

Розвиток тенісу в Україні. Під час всесвітнього розвитку тенісу, англійські купці завезли великий теніс в Україну. У 1890 були створені перші клуби в Одесі і Таганрозі. Згодом теніс поширився і по інших містах України.

У 1913 році відбуваються перші змагання з гри у великий теніс в чоловічому та жіночому розрядах, місто Київ. 1930 рік, в Одесі проводиться перший чемпіонат України, а з 1945 року в Одесі починають проводитися турніри усіх категорій, чоловічий (одиночний і парний), жіночий (одиночний і парний), мікст (парний, чоловік у парі з жінкою проти аналогічної пари), а також зимові змагання, у закритих приміщеннях. Ця тенденція розійшлася по усіх великих містах України, а 7 жовтня 1998 року, було створено Федерацію тенісу України, яка проводить офіційні матчі в усіх вікових категоріях. Також

Україна є членом ІТФ (Міжнародна федерація тенісу). На момент 2021 року Україна налічує більше ста тенісних клубів.

Відкрита Ера. У 1968 році розпочинається одна з найголовніших сторінок в історії великого тенісу.

До початку «Відкритої Ери», усі турніри носили назву «аматорські змагання», навіть турніри серії, «Grand Slam». На протязі 40 років професійний та аматорський теніс були суворо розділені, (професіоналом можна було стати після перемоги турнірів серії «Grand Slam»), як тільки гравець переходив до розряду «професіонал», він більше не мав права виступати на аматорських турнірах, лише виступав на показових матчах один проти одного, за що почали отримувати грошові кошти з вартості квитків.

Аматори мали змогу виступати на турнірах, але не отримуючи за це кошти. Але, в 1967 році LTA (Асоціація лаун-теніса), вирішила покласти кінець поділу тенісу і зрівняла в правах аматорів і професіоналів у своїх турнірах.

У зв'язку із цим, оголошено, що Вімблдонський турнір 1968 року буде відкритий для всіх гравців незалежно від їхнього статусу. Прикладу Вімблдону в тому ж році послідували й інші провідні турніри.

Перший відкритий турнір пройшов в Борнмуті (Велика Британія) у квітні 1968 року, а першими чемпіонами Відкритої ери стали австралієць Кен Розуолл і місцева уродженка Вірджинія Вейд. У 1969 році офіційна класифікація USLTA (асоціація тенісу Сполучених штатів Америки) розділила всіх тенісистів на три категорії: аматори, професіонали-гастролери (пов'язані контрактами на участь у турнірах вищої категорії) і зареєстровані професіонали, які мають право на участь у відкритих турнірах, куди гастролери як і раніше не допускалися. Ця класифікація була прийнята і Міжнародною федерацією лаун-тенісу. Таким чином було покладено початок Відкритої ери в сучасному тенісі, в якому всі гравці мають право виступати в будь-яких турнірах.

У 1973 році створені та затвердженні міжнародні асоціації тенісу, АТР (всесвітній тенісний тур вищого рівня для чоловіків), WTA (всесвітній тенісний тур вищого рівня для жінок) та ІТФ (керівна структура світового тенісу, яка об'єднує 205 національних організацій. Уповноважена виробляти й змінювати правила гри, представляє теніс в МОК, проводить ряд змагань, а також займається розвитком і популяризацією тенісу у світі).

З приходом всесвітніх федерацій розпочинає свою роботу рейтингова система, після закінчення кожного турніру, налічуються очки гравцям, найбільший еквівалент отримує переможець фінальної стадії, найменшу кількість отримує гравець який програв у перших стадіях турніру. Так само починають нагороджувати призовими. На фінальний турнір серії «Мастерс» (Мастерс займає другу сходинку у тенісній ієрархії найпрестижніших турнірів, поступаючись лише серії «Grand Slam») у 1974 році були виділені рекордні 550 тисяч доларів (на момент 2021 року, призовий фонд фінального Мастерса налічує 5 мільйонів доларів).

У 1988 році директор Асоціації тенісистів-професіоналів Гамільтон Джордан за підтримки провідних тенісистів, які виступали в одиночному

розряді, оголосив про оновлення АТР-туру, у визначенні політики якого безпосередню участь братимуть самі гравці; зокрема, в турнірну сітку передбачалося ввести восьми тижневі канікули. Ідею за короткий час підтримали 85 гравців з перших ста в рейтингу АТР, до них приєдналися організатори багатьох великих турнірів, чиї голоси надалі враховувалися при формуванні сітки нарівні з голосами самих гравців. АТР-тур стартував в 1990 році.

Поширення тенісу у світі. Після початку «Відкритої ери» популярність тенісу у світі, і до того значна, продовжувала зростати. До чотирьох країн-лідерів світового тенісу (Австралії, Великої Британії, США і Франції) почали додаватися нові. Так, з 1974 року, коли Південно Африканська Республіка стала п'ятою країною, збірна якої завоювала Кубок Девіса, його вигравали команди 11 країн, в тому числі Швеція сім разів, Іспанія чотири рази, ФРН і об'єднана Німеччина тричі і Росія – двічі. Кубок Федерації з початку Відкритої ери вигравали десять різних збірних, у тому числі Чехословаччина п'ять разів і ще один раз Словаччина, Іспанія також п'ять разів, Росія чотири рази, Італія тричі і об'єднана Німеччина – двічі.

З часу введення професійних рейтингів першу позицію в чоловічому рейтингу, крім американців і австралійців, займали троє шведів, троє іспанців і двоє представників Росії (а всього представники 11-ти країн), а в жіночому по дві представниці Бельгії, Росії та Сербії (також з 11 країн).

Тенісні організації, особливо Міжнародна федерація тенісу, роблять значні зусилля задля популяризації гри у світі. Тільки за 2009 рік ІТФ і Фонд розвитку Великого шолома інвестували в розвиток тенісу у світі більше 3,5 мільйонів доларів; ще більше 400 тисяч були пожертвовані фондом «Олімпійська солідарність». Ці організації підтримували проведення 25 регіональних молодіжних тенісних змагань по всьому світу, включаючи молодіжний чемпіонат Африки. Всього за 23 роки ІТФ і Фонд розвитку Великого шолома вклали в розвиток тенісу у світі більше 71 мільйона доларів. ІТФ також підтримує власний цикл з більш ніж 350 молодіжних турнірів, що проходять більш ніж у ста країнах світу. У турнірах юніорського туру ІТФ беруть участь близько десяти тисяч молодих тенісистів. Під егідою Міжнародної федерації тенісу проводяться 150 турнірів в 37 країнах для тенісистів в інвалідних візках. А також великий теніс став невід'ємною частиною кожного найпрестижнішого закладу вищої загальної освіти, інколи тенісні корти зустрічаються навіть у школах.

Великий теніс у місті Полтаві. В Полтаві станом 2023 рік налічується два тенісні клуби та декілька кортів на території міста. Також є аматорська ліга Полтави. Серед Університетів та закладів освіти лише «Полтавська Політехніка» може надати усі умови для якісної гри у великий теніс.

Література

1. Bud Collins 'Modern Encyclopedia of Tennis / Bud Collins, Zander Hollander. Detroit, MI: Visible Ink Press, 1994. 666 p. ISBN 0-8103-9443 -X.
2. David W. Galenson. Tennis / Encyclopedia of World Sport / D. Levinson & K. Christensen. NY: Oxford University Press, 1999. 488 p. ISBN 0-07-028705-8.
3. Heiner Gillmeister. / books? id = hftxBcXOQxsC Tennis: A cultural history. London, UK : Leicester University Press, 1998. 452 p. ISBN 0-7185-0195-0.
4. Tennis / New Encyclopedia of Sports / Ralph Hickok. USA: McGraw-Hill Book Company, 1977. 557 p. ISBN 0-07-028705-8.
5. Tennis / The Encyclopedia of North American Sports History / Ralph Hickok. NY: Facts on File, 1992. 516 p. ISBN 0-8160-2096 - 5.
6. United States Tennis Association Official Encyclopedia of Tennis / Bill Shannon. Centennial. NY: Harper & Row, 1981. 558 p. ISBN 0-06-014896 -9.
7. William Joseph Baker. Sports in the Western world. University of Illinois Press, 1988. 359 p. ISBN 0 -252-06042-3.

Грекова В. В., студентка групи 301-ФС
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;
 Науковий керівник: Гета А. В., к.фіз.вих., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Незважаючи на заходи щодо пропаганди та формування здорового способу життя, які вживаються з боку державних і громадських структур, на сьогодні в Україні значних позитивних зрушень у покращенні фізичної, духовної, психічної, соціальної складових здоров'я населення не відбувається.

На сучасному етапі розвитку суспільства фізична культура – це самостійна і особлива галузь загальної культури, яка спрямована, головним чином, на зміцнення здоров'я людини, продовження її творчої активності та життя, а також на зростання і вдосконалення її всебічного та гармонійного розвитку і використання набутих якостей у суспільній, трудовій та інших видах діяльності.

Фізична культура і спорт – дієві засоби для виховання всебічно гармонійного розвитку особистості, які поєднують у собі освітню, оздоровчу, виховну та інші ланки. Зв'язок розумового виховання з фізичною культурою і спортом – багатосторонній. На заняттях фізичними вправами набуваються знання про раціональний спосіб виконання рухових дій, застосування їх у тому чи іншому виді діяльності. Заняття фізичною культурою і спортом допомагають розвитку пам'яті, особливо рухової та зорової, удосконаленню уваги, її точності та якості.

Фізична культура в Україні є часткою культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її